

Rued Langgaard: Humoreske (BVN 176)

Kritisk førsteudgave ved Ole Ugilt Jensen og Bendt Viinholt Nielsen

Forord om værket

På manuskriptpartiturets titelside læses kompositionsåret 1922; denne datering er dog øjensynlig først føjet til i 1940'erne, hvorimod manuskriptets slutdatering, 31. maj 1923, er oprindelig. Der kendes ikke andre dateringer og ingen egentlige skitser til værket, men der foreligger en art forløber i form af et udkast til et orkesterværk, et manuskript uden betegnelse og datering (RLS 59,2). Kompositionsåret 1922 refererer sandsynligvis til dette udkast. Orkesterværket må være opgivet, men en del af materialet blev genbrugt, idet det tematiske stof i første del af *Humoreske*, brugen af tromme, og specielt det minimalistiske afsnit fra takt 37 og et stykke videre frem, genfindes i orkesterskitserne. Værkets oprindeligt tænkte format afspejler sig i det forhold, at det korte kammermusikværk, der blev resultatet, fik den ambitiøse titel *Symfoni*.

Titelændringen til *Humoreske* skete efter alt at dømme i 1920'ernes slutning. I et notat fra samme tid karakteriserer Langgaard *Humoreske* som en "parodisk" komposition, hvormed han lægger en afstand til værket og tonesproget, som næppe var tilsigtet, da musikken blev til. Distancen skyldes utvivlsomt, at kompositionen så tydeligt er inspireret af Carl Nielsen (1865-1931). Langgaards umiddelbare fascination af Niensens tonesprog og de muligheder, det rummer, ændrede sig i sidste halvdel af 1920'erne til en afstandtagende og efterhånden sarkastisk og bitter attitude affødt af den guru-agtige status, Nielsen – efter Langgaards mening – havde opnået i dansk musikliv. Med titlen *Symfoni* kan man sige, at Langgaard betoner alvoren i værkets stramt holdte førstedel – jfr. partiturets karakterbetegnelser – mens han med titlen *Humoreske* så at sige viger uden om den egentlige intention med denne musik og lægger hovedvægten på den uforpligtende atmosfære i anden del.

Kompositionens overordnede form - en 'seriøs' førstedel som uden varsel afløses af en 'let' anden del - leder tanken hen på Carl Niensens *Serenata in vano* (1914). Brugen af en koralmelodi som afsæt for en slags variationer i første del og det pastorale tonesprog i anden del er uden tvivl inspireret af Niensens blæserkvintet, som blev uropført blot et halvt år før *Humoreske* blev afsluttet. Og endelig er der trommen, som hos Langgaard spiller en rolle svarende til Carl Niensens brug af lilletromme i femte symfoni, uropført 1922, altså samme år som Langgaard gjorde skitser til det orkesterværk med fremtrædende brug af tromme, som blev grundlaget for *Humoreske*. Man vil dog i dag have svært ved at opfatte *Humoreske* som en Carl Nielsen-parodi - dertil er værket for originalt og for ambitiøst på sine helt egne præmisser.

Humoreske blev uropført i Danmarks Radio i 1980 som studieproduktion af medlemmer af Den Danske Blæserkvintet med assistance af Gert Herzberg (engelskhorn) og Tom Nybye (tromme). Den første koncertopførelse fandt sted i 1985, og i 1999 udkom den første indspilning (med Det Jyske Ensemble på *Classico* CLASSCD 311).